

Szexualitás és dzsender a diskurzusban

Hangsúlyos identitások

Jelige: Kék

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3
2. A „butleri fordulat”.....	4
3. Mit <i>nem</i> ?	5
4. A kutatás módszertana.....	6
4.1. A gyakorlat közössége.....	6
4.2. A kutatás szemléletmódja.....	8
5. Hangsúlyos identitások.....	13
6. Konklúzió.....	20
7. Hivatkozásjegyzék.....	21

1. Bevezetés

Michel Foucault egyik fő művében, a Szexualitás történetében járja körül azt a megállapítást, hogy a szexualitás, mint identitás, és a homoszexuálisok és heteroszexuálisok kategóriája a XIX. századi nyugati társadalmak terméke, mikor a szexuális magatartás leírása és szabályozása a vallási és morális autoritások kezéből kikerülve sokkal inkább szekuláris és tudományos vállalkozássá vált. [Cameron, Kulick 2006, 3.] Egy szubjektum természetesen nem írható le egyetlen identitással, sőt, számos esetben a különböző identitásokkal rendelkező adott szubjektum az egymást kizáró, vagy kibékíthetetlen ellentétben álló identitások feszültségének feloldására az egyén narratív „trükkök” alkalmazására kényszerül. [Kormos 2014, 8.]

A szexualitás, szexuális identitás és a társadalmi nem összefüggései, azok összefonódása, illetve ezek kapcsolata a *hússal*, a testtel a kurrens dzsenderkutatók állandó problematikája. Írásomban a '90-es évek elején felbukkanó, paradigmaváltó gondolat nézőpontjából indulok ki, miszerint „a biológiai nem mindig is társadalmi nem volt”, tehát nem egy előre adott és fix kategória, amire rárétegződik, ráépül a társadalmi nem, hanem „sokszor éppen a kulturálisan létező szerepek, meggyőződések és hitek befolyásolják az aktuális biológiai-nemi kategóriákról való gondolkodást – amelyet idővel az aktuálisan létező nyelv sajátosági is megerősítenek. [Kormos 2014, 10.] Sőt, Judith Butler egy 2014-es érvelésében kifejti, „...hogyan az a gyakorta használt szekvencia, mely szerint a dzsender a szexet követően jelenik meg, vagy hogy a dzsender a szexnek tulajdonított attribútum, figyelmen kívül hagyja, hogy a dzsender már működik, megragadja és átjárja a szomatikus létet jóval a dzsender tudatos, illetve reflexív meghatározását megelőzően.” [Butler 2014, 132.] Nemcsak a dzsender, a társadalmi nem nem az, ami egy előre adott és fix kategória, hanem a szexuális identitások kategóriái is tekinthetők annak.

„A szexualitás egy változékony és multidimenzionális fenomén, így annak a nyelvvel való kapcsolata is. Ez a kapcsolat gyakran konceptualizált: a nyelvhasználat szavaival élve egy aktusa az identitásnak, amik jelölhetik a szexuális identitást úgy mint 'meleg', szemben a 'heteroszexuálissal'... Egy másik fontos lehetséges mód a nyelv és szexualitás kapcsolatának szemléletére, hogy a nyelv egy médiuma a reprezentációnak. Nyelvben (jobban mondva diskurzusban) szervezzük meg a szex értelmezéseit és jelentését, kidolgozva és elszórva

definícióit, distinkcióit és klasszifikációit és értékítéleteit... Ugyanúgy a diskurzusban versengenek ezek az értelmezések.” [Cameron, Kulick 2006, 5.] Ezek az értelmezések nemcsak a *másik* felfogásában versengnek, hanem az önértelmezésben is újra és újra versenyre kelnek, akár retrospektíven figyelve önmagát – így önmeghatározások versengését kialakítva – az ember. Nemcsak a társadalmi normától eltérő identitások esetében, hanem a hegemon heteroszexualitást is – mint minden más identitást – állandóan a gyengülés és elbukás veszélye fenyegeti. A cselekedeteink nemcsak reflektálnak a társadalmi pozícióinkra, hanem kötnek is azokhoz. Az identitások idővel születnek (ebbe az elgondolásba is illeszkedik Foucault-nak a diskurzusról alkotott elképzelése, miszerint a diskurzus nem az élet, ideje nem a mi időnk [Foucault 1999.]) és az identitásoknak újra és újra kell alkotódniuk folyamatosan, annak érdekében, hogy meggyőzzenek... Ebből az következik, hogy „ami előállítja és fenntartja az identitást az nem egy misztikus esszencia, ami az ember bensőjéből fakad, hanem sokkal inkább jelzések egyfajta rendszere (aminek egyik aspektusa a nyelv) amikben az emberek szocializálódnak és amin keresztül interakcióba lépnek... Mivel a jelölés olyasvalami, amit mi *teszünk*, *tenni* valamit egy újszerű és váratlan módon, következményekkel lehetnek a rendszerre, amiben mi élünk és azokra az identitásokra, amik elképzelhetőek lehetnek abban a rendszerben.” [Cameron, Kulick 2006, 98.] Kutatásomban a folyamatosan veszélyben lévő és újra és újra megalkotódó identitás egy lehetséges és megvalósult megalkotódási módjára világítok rá, és annak a kapcsolatára a fennálló, megeremtett helyzettel, azzal a keretet szolgáló helyzettel, amiben az éppen akkor, helyben és aktuálisan újrakonstruálódik az adott identitás. Annak megerősítésére tett kísérlet mentén felmerülő problémák artikulálódása a diskurzusban, illetve annak megalkotódásának elemei állnak a vizsgálódásom középpontjában. Nem általánosságok elvonatkoztatása a célom, ami hanem a jelenség fluiditásának megértése és annak egy esetleges megvalósulási módjának „nyakon csípése”.

2. A „butleri fordulat”

Az ember cselekedetei és identitása között fennálló kapcsolat újszerű szemlélete a „butleri fordulat” következménye, amit fontos szem előtt tartani. 1990-es *Gender Trouble* című munkájában az identitás performatív jellegének vizsgálata során arra világít rá, röviden összefoglalva hogy „az ember ahelyett, hogy azért cselekszik adott módon, mert ő egy adott féle ember, ő azért az az adott ember, mert adott módon cselekszik... tehát nem az ontológia

állítja elő a gyakorlatot, hanem a gyakorlat állítja elő az ontológiát”. [Cameron, Kulick 2006, 97.]

Mindezekből az következik, hogy identitások vizsgálata során akkor van értelme vizsgálni, ha nem előre meghatározott kategóriákba helyezve kezeli a vizsgált identitásokat produkáló embereket. Ez nem azt a sokak által félőnek tartott irányzatot jelenti, hogy el kívánja törölni a vizsgálat a kategóriákat, hanem azok megkonstruálódásának vizsgálata a cél. A *gender studies* egyik leggyakrabban előforduló vádja, hogy „a végcélja eltörölni a nemeket vagy a nemek közötti határokat. Persze senki sem állíthatja, hogy ilyen törekvések nem léteznek, ennél azonban fontosabb, hogy ki lehet jelenteni, hogy ha van is ilyen irányzat, az ez által képviselt szemlélet egy – és messze nem a legdominánsabb – a sok közül.” [Kormos 2014, 8.] A dzsenderkutatók másik fő, marxi terminológiával élő kritikája szerint az alapvetőnek tételezett valós(s)ágot eltorzít(hat)ják, sőt, fenyegetik a valóság alapvetéseit. „Az, hogy a társadalmaknak valamilyen alapvető világnézet szolgál rendezési vezérelvül, szükségszerűnek tűnik, így ez önmagában nem tekinthető problémának. A problémát sokkal inkább az jelentheti ebben az esetben, hogy ha a jelenségek nem szükségszerű jellege homályban marad, és ezáltal szükségszerűnek tűnnek föl, valamint ha a szükségszerűségeként feltűnő elemek alapján egyéb ’szükségszerűségek’ öltenek testet, ezzel az élet minden területére kiterjedő, ’megkérdőjelezhetetlen’ konstrukciósövevényt’ hozva létre’.” [Kormos 2014, 9-10.]

3. Mit *nem*?

Az evolucionista megközelítése a nembeli különbségek vizsgálatában a konszenzus hiánya, de inkább a bizonyítékok megkérdőjelezhetősége miatt, de leginkább azért, mert a szociokulturális tényezőket figyelmen kívül hagyja, megkérdőjeleződni látszik. Az új-biologizmus darwinista magyarázata egyes jelenségekre, például arra, hogy bizonyos területeken a nők nyelvhasználata közelebb áll a standardhoz, szintén megbukni látszik, hiszen az individuális működést helyezi előtérbe, ám figyelmen kívül hagyja ez az elmélet is a szociokulturális tényezőket, mint például a férfidominanciát egy társadalomban, vagy azt a jelenséget, hogy a saját elvét igazolva interpretálja az empirikus adatokat, amiktől a magyarázataik reduktívvá és helytelenné válnak. Az új-biologisták szerint a lateralizáció magyarázza a férfiak és nők nyelvhasználatbeli különbségeit. [Cameron 2009] Valóban van a férfi és a női agy lateralizációja közt különbség, azonban nincsen bizonyíték arra, hogy ez

befolyásolná a kognitív funkciókat. [Kimura 2009] Ezen megközelítések – amelyek jórészt inkább a különbségtételről szólnak – egyre inkább a perifériára szorulnak a dzsenderről szóló tudományos diskurzusban.

4. A kutatás módszertana

Ahogy Susan A. Speer és Elizabeth Stokoe is megállapította, ezen tanulmányok gyakran reprodukálják a dzsenderizált „tényeket”, ahelyett, hogy kutatnák azt. A performatív, konstrukcionista fordulat következtében a kutatások inkább arra irányulnak, hogy miből, miért gondolják azt az emberek, hogy léteznek nem alapján eltérések a beszédstílusban és ezek hogyan vannak előadva az önreprezentációban. Tehát a dzsender (is) a nyelvhasználat eredménye, nem pedig meghatározója a nyelv különféle használatának. A dzsender társadalmi teljesítmény („doing gender”) – a női/férfi dualizmus nem természetesen adódó – nem „van” valakinek, hanem csinálja valaki/valakik. A dzsender helyben előállított és alakított, pillanatról pillanatra a diskurzus részleteiből. [Speer, Stokoe 2011] Ennek tudományos vizsgálatára eszköznek a társalgáselemzést javasolják, mégpedig csak és kizárólag akkor, ha a dzsender hangsúlyossá válik a társalgásban résztvevők számára („gender becomes an issue when participants make it one” [Speer, Stokoe 2011, 10.]). De mitől válik azzá? Egyrészt bizonyíthatóan és demonstrálhatóan fontosnak kell lennie a szereplőknek, másrészt szem előtt kell tartani a procedurális konzekvenciát is, hogy van-e meghatározó következménye a beszédnek a résztvevőkre. [Speer Stokoe 2011.] Ezek a szempontok lényegi szerepet töltenek be a saját kutatásom elvégzése során.

4.1. A gyakorlat közössége

Mary Bucholtz egy kutatásában a pozitív és negatív identitásgyakorlatokra épülő gyakorlatközösség modelljét alkalmazva igyekezett vizsgálni az identitást. Ebben az írásában a különc (nerd) lányok identitásgyakorlatait vizsgálta, ami csoport identitása szerinte nem stigmatként jelenik meg, hanem a nemi identitásokkal szemben választott alternatívaként. Ebben a kutatásában rávilágított többek közt arra, hogy az identitás cselekvésekből, nem kategóriákból áll. [Bucholtz 1999] Szembeállítja az addig bevett beszélőközösség elméletével a gyakorlatközösség elméletét, ami sokkal előremutatóbb lehet a szociolingvisztikai kutatásokban, amelyek az identitást teszik tárgyuk, mert: „a... beszélőközösség elmélete a nyelvet alapvetően testetlennek tekinti, olyasminek, ami leválasztható a beszélők testi valójáról, addig a gyakorlatközösség visszahelyezi a nyelvet a fizikális énbe.” [Bucholtz

1999, 196.] A beszélőközösség elméletének az a kiindulási feltétele, hogy a beszélők – szociológiai háttérüktől függetlenül – megegyeznek bizonyos nyelvi formák normatív mivoltában, és ezeket nyelvhasználatukban fenntartják, feltételezi a társadalom konszenzuson alapuló elméletét, amely szemben áll a társadalomelmélet egyik régi hagyományával.” [Bucholtz 1999, 196.] A beszélőközösség modelljében a marginális tagok gyakran tévesen értelmeződnek, vagy figyelmen kívül maradnak, hiszen a központi tagok nyelvhasználata áll középpontban. A beszélőközösségben a csoport kerül előtérbe az egyén rovására – az egyén feladata nem más, minthogy szemléltesse a csoportra jellemző gyakorlatokat. A beszélőközösség identitáselmélete az egynek úgy tekinti, mint akik egész életükben egy bizonyos, a társadalmi struktúrában elfoglalt helyzetükből adódó társasidentitást foglalnak el. [Bucholtz 1999, 197.] Ám a kurrens feminista identitásfelfogás az identitást cseppfolyósnak tekinti, így a beszélőközösség modellje itt is elbukni látszik.

A gyakorlatközösség modelljében a pozitív és negatív identitásgyakorlatokban a nyelvi jelölő kétfajta lehet: „... a *negatív identitásgyakorlatokat* az emberek azért alkalmazzák, hogy távolságot tartsanak egy elutasított társas identitástól, míg a *pozitív identitásgyakorlatokat* egy kiválasztott identitás aktív létrehozása érdekében. Más szóval: a negatív identitásgyakorlatok arról szólnak, hogy a használóik kicsodák nem, és így az identitást mint csoportközi jelenséget hangsúlyozzák; a pozitív identitásgyakorlatok pedig arról, hogy a használóik kicsodák, és ezzel a társas identitás csoporton belüli szempontjait hangsúlyozzák.” [Bucholtz 1999, 201.] A feltevés az, hogy ugyan léteznek ezek a pozitív és negatív identitásgyakorlatok, lehetséges egy olyan közösség, ahol egy másik (nem az adott gyakorlatközösséghez) való tartozás pozitív identitásgyakorlatainak hangsúlyozása legitimálja az adott gyakorlatközösségben a pozitív (és negatív) identitásgyakorlatokat. Ezáltal az adott gyakorlatközösségen belül létező diskurzus is képes felvenni a másik csoport pozitív identitásgyakorlatait, vagy legalábbis annak nyelvi vonatkozásait.

Mindezek ellenére „a gyakorlat közösségének kerete nem ad a nyelvnek különleges elemzési státust, a nyelvet a résztvevők által folytatott számos társas gyakorlat egyikének tekinti. Mivel a közösséget az azonos gyakorlat felé orientált (bár nem szükségképpen azonos módon) emberek csoportjaként definiálja, a különbözőséget és a konfliktust, nem pedig az egyformaságot és a konszenzust tekinti a dolgok normális menetének. A gyakorlat közösségének eredendő heterogenitása a marginális helyzetű csoporttagokat is az elemzés előtérbe állítja... a beszélőközösségtől eltérően – gyakorlati közösség alakulhat bármilyen

társas vagy nyelvi gyakorlat alapján, függetlenül attól, hogy ez mennyire marginális a beszélőközösség perspektívájából nézve. Az egyének és csoportok fókuszba helyezésével ez az elmélet integrálja a struktúrát és az ágenciát is. És mivel az identitásokat cselekvésekből, nem pedig kategóriákból eredezteti, a gyakorlat közösségének modellje az egyes beszédhelyzetekben érvényesülő identitások sokaságát képes megragadni, teljesebben, mint az a beszélőközösség keretében lehetséges.” [Bucholtz 1999, 198-199.]

4.2. A kutatás szemléletmódja

Az általam felvázolt elméleti felvetéseknek vizsgálatára a gyakorlatközösség modellje tűnik a legalkalmasabbnak. A dzsenderkutatások eddigi eredményeire támaszkodva tömören és lényegre törően összefoglalva, azok a szempontok, amikre kutatásomban különös hangsúly esik: „a nyelv konkrét használata során, implicit vagy explicit jelentésértelmezéseket elfogadva, vagy elutasítva jönnek létre az identitások” [Livia, Hall 1997], „az identitás egy diszkurzív konstrukció, amely az interakcióban bontakozik ki” [Bucholtz Hall 2005], „a dzsender akkor válik fontossá, ha a résztvevők azzá teszik” [Speer, Stokoe 2011, 10.], „az identitás cselekvésből, nem kategóriákból áll”. [Bucholtz 1999.]

Fontosnak tartottam ezeknek a szempontoknak az újbóli leszögezését, ugyanis tömördek kísérlet történt kutatásra ezen szempontok és elvek figyelembe vételének ígéretével, ám a legtöbb esetben előre adott kategóriákkal operálnak. Nagyon nehezen lehet olyan helyzetet, gyakorlatot találni, mikor az identitások nem kényszerűen, mesterkélten, hanem a helyzetből adódóan kerülnek hangsúlyos pozícióba. Kutatásomban az identitásnak a hangsúlyos pozícióba kerülését ahhoz a mozzanathoz kötöm, amikor az egyén *kimondja*, hogy egy adott identitással bír (vagy bírt). Ezáltal elkerülhető, hogy a kutató által előre megadott, vagy előre meghatározott és valamilyen önkényes szempontból értelmezett kategóriák képviselőjeként legyen bélyegezve és legyen vizsgálva egy-egy identitással bíró, és egy-egy identitást fókuszba helyező, a kutatásban résztvevő személy. Így lehetőség jut annak a vizsgálatára, hogy egy adott gyakorlatközösség diskurzusában milyen módokon, mikor és hogyan konstruálódik meg az adott pillanatban az identitás és azt milyen hatalmi viszonyok szövik át. Kitérek arra, hogy a *másik* reprezentációja miként konstruálódik meg a diskurzusban, illetve arra, hogy egy rendkívül érzékeny, tudatosan reflektált gyakorlatközösségben hogyan képes mégis újratermelődni a heteronormativitás.

A saját kutatásomban szintén egy gyakorlatközösség identitásgyakorlatait igyekszem vizsgálni. Ami kifejezetten különlegesség, hogy dzsenderelméletben jártas közösség került a vizsgálódásom középpontjába. Az itt bemutatandó korpusz egy dzsendernyelvészeti TDK-műhely felvett beszélgetéseiből áll. Ez a TDK-műhely egy állandó helyszínen volt megtartva, állandó résztvevőkkel, ám alkalomról alkalomra érkeztek újabb és újabb résztvevők, akik egy-egy alkalomra látogattak csak el, hiszen alapvetően nyitva volt a lehetőség a látogatására mindenki előtt.

Ez a TDK-műhely kéthetente került megrendezésre két hónapon keresztül. Alapvetően az volt a koncepció, hogy azok, akik dzsendernyelvészeti kutatásba fogtak a kutatásaik során felmerülő elméleti, vagy akár gyakorlati kérdéseiket, vagy elakadásaikat, problémáikat át tudják beszélni egy olyan közegben, ahol ezekre a problémákra közösen, egymást segítve kereshetnek megoldást, kötetlen közegben. Egy-egy alkalom körülbelül egy óra hosszan tartott, ám ez gyakran elhúzódott és a szakmai problémák felvetése után át is csapott egy közvetlenebb beszélgetésbe. Három személy az összes alkalmon megjelent, ők tekinthetők a közösség magjának, ami nemcsak az eseményen való megjelenésben nyilvánult meg, hanem abban is, hogy aktívan szerepet vállaltak az alkalmak megrendezésre kerülésében, többek közt azzal, hogy az egyik tagja a közösségnek létrehozott az egyik legnagyobb közösségi portálon egy csoportot, ami további gyakorlatokra adott lehetőséget – amivel éltek is a résztvevők. Többek közt aktuálpolitikai hírek posztolása a nők jogaival kapcsolatban, illetve az egyik tagja a csoportnak egy plakát elkészítését is vállalta, ami ebbe a csoportba lett feltöltve, amire aztán kommentekben véleményezték azt, ami szintén tekinthető egy aspektusának a gyakorlat közösségének. Ezen kívül az alkalmakon való megjelenést is itt jelezték, vagy mondták le az emberek. Egy-egy alkalommal egy-egy ember kutatásával kapcsolatban felmerülő problémák átbeszélésének menete strukturálta az alkalmakat. Ez alól csupán az első alkalom volt kivétel, amikor az addig egymásnak ismeretlen tagok rövid bemutatkozása történt meg azon az alkalmon. Kiemelném, hogy az addig egymásna ismeretlen tagok bemutatkozása történt meg, azért, mert a kapcsolatok hálóját az is alakította, hogy voltak olyan résztvevők, akik már valamilyen szinten ismerték egymást ezen alkalmak megrendezése előtt is.

Természetesen minden alkalom legelején fel lett téve a kérdés, hogy felvehető-e a beszélgetés, ami hangfelvételeket későbbi kutatásra fel lehetne használni. Minden alkalommal minden résztvevő beleegyezett ebbe, ám a megfigyelői paradoxon jelenségét ennél alacsonyabb szintre nem lehetett redukálni. Bár sok erőfeszítést tettem arra, hogy minél

kevésbé legyen befolyásoló tényező az, hogy az alanyok tudják, hogy megfigyelés alatt állnak, ezt a tényezőt nem szabad figyelmen kívül hagyni. Az, hogy résztvevőként személyesen jelen voltam én is, lehetőséget adott arra, hogy a gesztikulációt és a nem nyelvi jeleket is megfigyeljem, bár ezekre csak retrospektíven tudtam csak referálni, hiszen el akartam kerülni, hogy tudatosítva legyen az, hogy megfigyelt szituációban vannak jelen a résztvevők.

Minél természetesebb szituációk vizsgálata volt a célom. Mindenképpen olyan helyzeteket akartam vizsgálni, ahol a résztvevők teszik hangsúlyossá a dzsendert, ahogy azt az elméleti áttekintésben is hangsúlyoztam („a dzsender akkor válik fontossá, ha a résztvevők azzá teszik” [Speer Stokoe 10]). Nemcsak a dzsender hangsúlyba kerülésének módozataira voltam kíváncsi, hanem más identitások vizsgálata, központba kerülése illetve megkonstruálódásának módja is a kutatásom célja volt. Erre kézenfekvőek voltak a dzsendernyelvészeti TDK-műhely rendszeresen megrendezésre kerülő alkalmai, hiszen itt a középpontban a dzsenderkutatások álltak. Azonban ahhoz, hogy hangsúlyos identitásnak lehessen nevezni egy identitást anélkül, hogy a kutató előre meghatározná azt, úgy gondolom, hogy kimondásra kell kerülnie az adott személy által vállalt, vagy felvett identitásnak. Tehát a vizsgált korpuszban azok a kulcsmotívumok, mikor az adott illető nem (csak) tudományos megközelítésből beszél a dzsenderről, vagy bármelyik más, önmaga által megnevezett identitásról, hanem amikor az illető önmagára vonatkoztatja azt, ezáltal az adott identitással bíró csoport egy képviselőjeként jelenik meg a diskurzusban. A dzsendernyelvészeti TDK-műhely alkalmain ez potenciálisan megjelenhetett – ahogy meg is jelent. Természetesen ahhoz, hogy bármelyik identitás valamilyen módon artikulálódhasson, időnek kellett elteltie, hogy az adott (vizsgált) közösségben képes legyen megkonstruálni identitását – ami természetesen nem tekinthető fixnek, vagy állandónak (ahogy a dolgozatomból ki is derül).

Hangsúlyozni szeretném, hogy a kutatásom különlegessége abban rejlik, hogy ez egy dolgozatok megírásának alakulásáról szóló dolgozat – olyan résztvevőkkel, akik jórészt járatosak azon a tudományterületen, amelyiken a saját dolgozatom is születik. Ez azt eredményezte, hogy a résztvevők igen reflektáltan és érzékenyen közelítették meg a saját identitásukat is, valamint járatosak voltak olyan szakkifejezések használatában, amik ezen a tudományterületen bevettek és használatosak.

Mary Bucholtz említett kutatásában külön identitáskategóriaként kezelte a külön (nerd) lányok kategóriáját. A saját kutatásomban a felvázolt elméleti keret tükrében önkényesnek tűnhetne egy külön, sajátos identitás megállapítása a dzsendernyelvészeti TDK-műhely résztvevőire, hiszen egyszer sem lett ez kimondva, vagy meghatározva közös identitásként.

A feldolgozott korpuszban az elsődlegesen vizsgált helyzetek az önmeghatározásokból a diskurzusban kialakuló identitások. Mindezt úgy kísérem meg, hogy a beszélgetés leírásakor és elemzésekor nem használok neveket. Egyrészt azért, hogy a beszélgetésben részt vevők anonimitását megtartsam tudományetikai megfontolásból, másrészt azért, hogy a nevek se implikálják, hogy milyen nemű a beszélő. Ha a beszéd során elhangzik egy név, akkor azt csupán a tudományetikai megfontolásból álnéven fog megjeleníteni, mindamellett, hogy megtartom a szó morfológiai jellemzőit.

A második fő vizsgálandó motívumok a másiknak a reprezentációjának a megalkotódása, illetve a megalkotott másikhoz való viszonyulás kérdése.

A harmadik fő pont kapcsolódni fog az első pontban felvázolt vizsgálódáshoz, ám a retrospektíven megalkotott identitások kerülnek előtérbe az éppen aktuálisan, helyben megalkotódó helyett. Szeretnék rávilágítani, hogy nemcsak a jelenben kimondott identitások megalkotása fluid, hanem visszatekintve is az. Rávilágítok, hogy milyen tényezők játszhatnak szerepet abban, hogy az éppen aktuálisan, helyben megalkotott retrospektív identitás miként alakodik meg.

Ezek után ki szeretnék térni a test problematikájára, ami a dzsender és a szexuális identitások vizsgálatának szempontjából kikerülhetetlen, valamint a feldolgozott korpuszban is hangsúlyt kap.

Végül szeretném kiemelni, hogy bármennyire is reflektált, érzékeny és tudatos a közösség, a heteronormativitást mégis újratermelik. Ennek a megnyilvánulásait, és megalkotódását is szeretném ezen kutatásban kiemelni, bár ebben az esetben csupán a feltételezett *másik* identitásról szólva, így kapcsolódva a második pont eredményeihez.

Az általam feldolgozott beszélgetés anyaga az egyik beszélő kutatási tervének elbeszélése mentén bontakozott ki. A kutatási tervében egy explicit módon meleg társkereső oldalon (géjromeó) előadott bemutatkozó szövegekben jelentkező tendenciák értelmezése volt

a cél röviden összefoglalva. Ennek a vizsgálatnak a módszerén ötletelt a közösség, ám átfordult a beszélgetés egy kötetlenebb, a kutatási tervet részint érintő beszélgetésbe, amiben a kutatási terv készítője folyamatosan önmeghatározásokra szorítkozott. Ezen az alkalmon volt a legkisebb a létszám, ami négy főt takar. Mindegyikőjük volt már több ezt megelőző alkalmon – szám szerint ez az ötödik alkalom volt –, így ismerték is egymást a résztvevők, mindegyikőjük tagja volt a közösségi oldalon létrehozott csoportnak, illetve ezen az alkalmon nem volt olyan, aki csak egy alkalommal, látogatóként érkezett volna. Talán ennek is köszönhető, hogy a beszélgetés szoros struktúrája – ami a kutatási tervvel kapcsolatos problémák megvizsgálására hagyatkozott volna – képes volt megbomlani, így teret engedve annak is, hogy nem csak tudományos szempontból kerüljenek tárgyalásra az identitások, illetve személyes tapasztalatok. Ennek következtében a saját kutatásom szempontjából ez az alkalom képezi a vizsgálódás központi magját.

A beszélgetésben, mint említettem, négy szereplő vett részt, a fentebb említett okok miatt A, B, C, és D lesz a jelölésük (konzisztensen ugyanazok a beszélők ugyanazzal a betűvel vannak jelölve). Az adott alkalmon A-nak a kutatási terve került tárgyalásra.

Az általam vizsgált gyakorlatközösségben az uralkodó „érték” a (nem csak) tudományos érdeklődés a dzsenderkutatások és az identitáskutatások iránt. A pozitív és negatív identitásgyakorlatok ezek köré rendezhetőek el, ide illeszkedik a közösségi oldalon létrehozott csoportban megjelenített, már említett tartalom is. A központi vizsgált alkalmon kívüli beszélgetésekben a bemutatkozásokban állandóan hangsúlyozásra kerül, hogy miért és mennyiben legitim a szereplők részvétele, hogy ezáltal megerősítsék a csoporthoz való tartozásukat. Például a harmadik alkalom elején történő bemutatkozás:

1,

- 1 A Egyébként de tényleg azért eléggé nagyon szokott érdekelni a dzsender
- 2 Bocs de tényleg elakadtam itt a szalagban
- 3 Amúgy nagyon, nagyon szeretem a dzsendert
- 4 <nevetés>
- 5 B És amúgy milyen szakos is vagy?
- 6 Csak hogy így ki ő: lendítselek a dzsender témából.
- 7 Mondjuk így bármi más információ/
- 8 A Hát én a dzsender szakon- na jó, nem.

Ebben a részletben A beszélő a gyakorlat közössége által megkonstruált helyzetre humorral reflektál (1-3. sor), ami nevetést vált ki az egész csoportból (4. sor). Saját hozzáállásában eltúlozza azt, ami a gyakorlatközösséget szervezi, amire B beszélő kezébe ragadja az irányítást és egy jól irányzott komoly kérdéssel az intézményi hátterére kérdez rá A-tól (6. sor), amire megint humorral reflektál az illető (8. sor), hiszen addig sikeres volt a humorral, amit aztán kiegészít egy tényleges válasszal (9. sor).

5. Hangsúlyos identitások

A továbbiakban ami számomra a kutatás szempontjából lényeges az az, hogy ha egy identitás hangsúlyossá válik a kimondás által, ezáltal az adott identitás képviselőjeként jelenik meg az illető, akkor az milyen hatást fejt ki a gyakorlatközösségben, illetve annak következtében az egyén identitáskonstruálására milyen hatással van a gyakorlatközösség. Elsőként az önmeghatározások konstruálását fogom vizsgálni.

2.

- 1 C Ezt tényleg lehetne.
 2 A Jó de ez mondjuk nekem ez elég fitting.
 3 Mer mondjuk én géjromeóra is felmehetek mint izé:
 4 Oda meg felmegyek mint transz nő.
 5 Najó talán nem - de talán meg kéne próbálni, hogy transz nőként felmegyek a csajok és pasik pont húra és akkor így csajok és pasik pont hú verzusz géjromeó.
 összehasonlítás hogy milyen diskurzusok vannak.

¹ Az átirás Mary Bucholtz 1999-es, „Minek legyek normális?” cikkében alkalmazott konvencionális jelölésekkel operál:

- . intonációs egység vége; ereszkedő hanglejtés
- , intonációs egység vége; eső-emelkedő hanglejtés
- ? intonációs egység vége; emelkedő hanglejtés
- a beszélő félbeszakítja önmagát
- : nyújtott hang
- megnövelt hangerő vagy erőteljes hangsúly
- (.) 0,5 másodpercnél vagy rövidebb szünet
- (n.n) 0,5 másodpercnél hosszabb szünet (stopperrel mérve)
- h hallható kilégzés (nevetés, sóhaj); egy betű egy ütemhossznak felel meg
- () az átiró megjegyzése vonatkozik
- [] két vagy több beszélő közti átfedés eleje és vége
- / rácsatlakozás (beszélőváltás szünet nélkül)
- = két intonációs egység közti szünet hiánya

- 7 C És (.) egyébként ehhez meg kell határoznod magad?
- 8 A Hogy transzként?
- 9 C Akár a géjrómeón, akár [a má-]
- 10 A [Géjrómeón] meg kell (.)
- 11 Ja, géjrómeón azon voltam ki egy időben, hogy így (.)
- 12 Na jó nem ki, hogy nem voltam izé:.
- 13 Két éve, mikor így ott felmentem, akkor (.) mondjuk én nem voltam (.)
- 14 Jó: mondjuk most se éppen az vagyok, hogy látszik rajtam, hogy transz vagyok (.)
- 15 De mondjuk akkor még annyira sem látszódott.
- 16 És akkor azt mondom, hogy miért nincs olyan hogy queer?
- 17 Tehát hogy ez így alap, hogy meleg társkeresőn legyen olyan, hogy queer (.)
- 18 Meleg meg queer és akkor jó. hát nem tom.
- 19 De ott mondjuk akkor bejelöltem, hogy transz és akkor izé:
- 20 Most meg mondjuk már nyugodtan jelölném be, hogy transz, merhogy é:rted (.)
- 21 Most kimegyek magassarkúba oktogonra várni negyven percet, aztán nem jön el.

Ebben a beszélgetésrészletben fordul elő először, hogy valaki szóban hangsúlyossá teszi az identitása kérdését. A kutatási tervéhez kapcsolódóan A egy meleg társkereső (géjrómeó) nyelvhasználatát tervezte összehasonlítani egy heteroszexuális társkereső (csajok és pasik pont hú) nyelvhasználatával. Eleinte nem artikulálódik, hogy mi az az identitás, amit magáénak vall, csupán egy felvehető identitást gyakorolna azzal, hogy felmegy valamelyik oldalra *valamiként* (4., 5. sor). C rákérdez, hogy kötelező-e, *kell-e* ez az önmeghatározás (7. sor). Pozitív identitásgyakorlatként értelmezhető mindkettő, hiszen megerősítik érdeklődésüket a nemi és identitásbeli kategóriák problematikája iránt (7., 16. 17. 18. sor), ami a dzsenderkutatások egyik része, valamint az, hogy retrospektíven visszatekintve A a queer kategóriáját látta volna helyénvalónak (18. sor) önmaga meghatározásában, míg a jelenidőben nyugodtan jelölné be azt, hogy transznemű (20. sor). Ami ebben kirívó, hogy mégis akkor rákényszerült arra, hogy egy neki nem (teljesen) megfelelő kategóriába sorolja magát, ami után annak az identitásnak a képviselőjeként lett reprezentálva (19. sor). A fennálló hegemon identitáskategóriák ellen irányuló felháborodása A-nak (11., 12. sor) szintén tekinthető egy pozitív identitásgyakorlatnak, C kérdéséhez hasonlóan. Önmaga külső megjelenését ebben az esetben a transzneműségéhez szorosan köti, konkrétan a magassarkú (nyilvános) viseléséhez (21. sor). Az identitás megkonstruálásában a rákérdezésnek fontos szerepe van ebben az esetben, annak mentén bontja ki önmeghatározását A.

3.

- 1 A Ige:n. tehát ez volt így reprezentálva, hogy öreg férfiak tanítják a fiatal férfiakat (.)
2 És közben megdugják őket (.)
3 Nem értek ezekhez mióta transz vagyok (.) hála égnek.
4 <nevetés>
5 Az a vicc, hogy szerintem ez amúgy tökre benne van a ízében.
6 És nekem tökre megalázó volt valamilyen szinten (.)
7 Mármost, ho:gy nem ahhoz vonzódtak ami igazá:n (.) tehát
8 Vonzódtak hozzám az emberek,
9 De nem ahhoz, ami vagyok.
10 C Ú:, az nagyon megviselő lehet.
11 A Hát így szar (.) igen.
12 És most, mostmár _most öregedtem ki végleg ebből a szerepből.
13 Jó, viszont közben meg azt veszem észre,
14 Ho:gy mióta nőiesebb vagyok, viszont így nem t'o:m
15 Messze nem hangsúlyosan, de: elkezdtem valamilyen szinten infantilizálódni.
16 Ilyen hello kitty (.) satöbbi, pláne így férfiakkal [szemben]
17 C [De akkor] ez ilyen erős váltás?
18 A Ez magamhoz képest az (.) de nem:, bennem volt.
19 C Ez ilyen felszabadító hatással volt [rád?]
20 A [Hát] nem tom, tinédzser korában nem akarja infantilizálni magát az ember,
21 De 21 évesen meg érted, ha bele- felnövök, akkor nőként növök fel, és így (.)
22 Egyrészt így nőként is érzem, hogy egyrészt van egy ilyen elvárás felém,
23 Sztem nők felé tökre van ilyen kicsit izé (.)
24 Hogy legyenek védhetőbbek (.) vagy törékenyebbek [vagy akármi]
25 B [Cukik] <mélyített hangon>
26 A [Szökék], vagy szerencsétlenek legalább
27 B Legalább
28 <nevetés>
29 A Legalább szerencsétlen legyen, hogy lehessen rajta segíteni, hogy
30 Jaj akkor gyere az ágyamba, mer az sokkal puhább, én majd alszok a te helyeden-
31 Mondjuk nem hinném, hogy kaptam volna ezt a szöveget meleg csávóként 17 évesen.
32 Dehogy így tökre érzem, hogy (.) érted, így kiöregedtem ebből a twink szerepből (.)
33 És beleöregedtem ebbe a női szerepbe, ahol viszont nem tom(.) részint külső nyomás.
34 Másrészt teljesen automatikusan jön.
35 C Mármost hogyan külső nyomás?
36 A Hát hogy így a férfiak várják el (.) jó, mondjuk a het férfiak.
37 A heteró férfiak szóval elvárják pláne ha olyan nő vagy akinek (.)
38 Nyilván ha felöltözök, akkor izé (.) aki úgy tűnik, hogy hajlik a női reprezentációra (.)
39 Akkor így elvárják tőled, hogy akkor így nem tom (.) aszerint viselkedj.
40 Akkor nehéz ilyen elvekben gondolkodni.
41 Hát persze, én most megalázni jöttem a csávókat, <gunyorosan>
42 Nem körbefetrengeni előttük a földön.
43 <nevetés>

- 44 C Ez nyelvileg, vagy beszédben vagy szövegben hogyan valósul meg?
- 45 A Hát tényleg, hát (.)
- 46 Nekem (.) jó, bocs, de a Luxi név pl teljesen az.
- 47 Ilyen kis_kicsinyító képző. meg az, hogy ez így elterjedt.
- 48 Meg inkább én produkálom magam, hogy például mindenkit malacnak nevezek.
- 49 C És a hozzád való viszony más emberektől?
- 50 A Én azt vettem észre, elején mikor elkezdtem teljesen fullosan női izékban kimenni, női
- 51 Cucc, mindenben, akkor úgy éreztem, tényleg így izé, kicsit hülyébbnek néznek.
- 52 De tényleg, így hülyébbnek néznek az emberek, télleg (.) és izé,
- 53 Fullosan ki vagy sminkelve minden női cucc, így hülyébbnek néznek,
- 54 Mintha akármi másba vagy. és elején tőkre így éreztem, hogy így hülye voltam (.)
- 55 Vagy tényleg (.) buta.
- 56 Egyszerűen hülyébbnek néznek az emberek. aztán persze beleszokik az ember (.)
- 57 Hogyha picanadrágban magassarkúban mászkálsz, attól még nem_kell (.) nem tom (.)
- 58 Hülyének is tettetned magad, attól még beszélhetsz ugyanúgy, mint egyébként (.)
- 59 De szóval, hogy sztem ebbe tőkre bele kell szokni.
- 60 Nekem persze tök lassú ez a transition folyamat.
- 61 Meg nem is olyan egyértelmű a végkifejlete.
- 62 A másik meg, hogy azt látom, hogy aki transzszexuális
- 63 Azok így évekig elfojtják magukba, vagy valamennyire kifejeződik, vagy sejtik.
- 64 Aztán van egy-két év, amikor így lejátszódik így teljes hogyhívjákba (.)

Ebben az időrendben a második részlet után következő beszélgetésrészletben A újra megerősíti identitását, hogy ő transz, ezúttal szexualitását is hangsúlyozva (1-3. sor). A nőiségének hangsúlyosabbá válásához köti azt, hogy saját bevallása szerint infantilizálódni kezd, mindezt a *másikkal* – a férfiakkal szemben teszi meg (14-16. sor). Ezek után már nem transzneműként, hanem egyértelműen nőként definiálja magát A (21. sor). Újra retrospektíven értelmezi az identitását, ezúttal meleg csávónak definiálja 17 évesen önmagát (32. sor), ami a queer, transznemű, nő mellett a negyedik identitáskategória. Ezúttal a férfiak, a másik szemszögéből határozódik meg a retrospektív identitása, ami szerint az elvárások mentén alakul az ő identitása. C kérdése ismét az itt elismert szimbolikus tőkét, a dzsenderkutatások iránti érdeklődést fitogtatja (44. sor). C válasza A-nak, miszerint az őt illető Luxi névben az *i* kicsinyítő képzőként funkcionál egy pozitív identitásgyakorlat (46, 47. sor). A *másik* szemszögéből konstruálódik meg ezúttal az identitása. Ismét reflektál a saját testére A, arra a kérdésre, hogy mások miként viszonyulnak hozzá (49-58. sor). Úgy látszik, hogy az identitásához a megjelenése szorosan kötődik, és az pedig képes létezni a szövegben, sőt, ott létezik. Ami feltűnhet, hogy egészen eddig vagy retrospektíven, vagy a jelenre vonatkoztatva határozta meg önmagát, azonban ezúttal a jövőre vonatkoztatva is igyekszik rávilágítani,

azonban ezúttal nem használ semmilyen kategóriát, csupán a bizonytalanságát hangsúlyozza (60-61. sor).

Az alábbi részletekből szeretnék rávilágítani arra, hogy még ebben a reflektált és érzékeny közegben is újratermelődik egészen explicit módon is a heteronormativitás, amit ezesetben csupán a nyelvi megvalósulásában igyekszek szemléltetni.

4.

- 1 B Senki nem elég férfi, hogy megtaposson a túsarkújában (.) dehogy akkor (.) ezek
2 A: tehát_hogy végülis (.) azok sztereotípiák, amik mondjuk a nem meleg
3 Közösségekben is így léteznek hogy (.) mittudomén eszedbe jut egy melegszttereotípia,
4 Azt így a melegek is [így]
5 A [Igen, hát] az (.) hogy így arra referál (.) tökre vicces,
6 Hogy most kezdeném majdnem megírni (.) tehát ez egy zárt ilyen meleg közösség.
7. Ahol így igazából el lehetne engedni magad, mer_hogy azér annyira, így (.)
8 Jó (.) persze a meleg barátaid megmutatják majd neked (.) megmutatják a heteró
9 Barátnőiknek, hogy akkor röhögjenek_hogy (.)
10 Jaj ezek a buzik milyen viccesek <gunyorosan>

Ebből a részletből a leginkább szembeötlő módja a heteronormativitás újratermelésének, hogy A azt feltételezi, hogy B heteroszexuális nő (8-9. sor). Ez azért szembeötlő, mert B egyetlen önmeghatározást sem produkált szóban, illetve a szexuális vágyai sem voltak részesei a diskurzusnak, A mégis adottként tekint erre.

5.

- 1 A de azért még homoszexuális vagyok és tényleg bocsássatok meg hogy létezem (.)
2 szóval tényleg ilyen típusú az egész
3 B de egyébként az is érdekes lehetne hogy ő: (.) nekem ez úgy tűnik,
4 (.) hogy a melegeket érik ilyen támadások.
5 és amikor nem érik őket, akkor is [egyből ezt]
6 A: [de igen, ez tökre megvan]
7 B [kezdik] el magyarázni, és hogy vajon (.) például mondjuk a normál <halkan>
8 Tehát mondjuk nem meleg társkeresőkön, ott is például mondjuk egy mittomén egy nő
9 Elkezdi azt magyarázni, hogy (.)
10 Merhogy a mai lányoknak már csak a pénz kell <elvékonyított hangon>

A 4. szövegrészlethez hasonlóan itt is a heteronormativitás újratermelésére fókuszálok. Ezúttal B elhalkulva *normál* társkeresőnek nevezi, bár elhalkuló hangon a nem meleg társkeresőket, amit aztán a következő mondatban korrigál is, hangerejével is nyomatékosítva (7-8. sor). Mindkettő negatív identitásgyakorlatnak nevezhető – hiszen egyfajta távolságot teremt a megragadni kívánt identitástól –, ám úgy látszik következmények nélkül maradnak, hacsak az önkorrekció nem tekinthető következménynek, ami gyorsan és a diskurzusnak megfelelően meg is történt, így nem veszítve a presztízsből.

Bár rávilágítottam már a *másikkal* szemben történő önmeghatározás módjára, a *másiknak* a reprezentációja még megvilágítást követel.

6.

- 1A Hát igen de ez annyiban igaz, hogy (.) de ténleg.
2 Heteró társkeresőn kíváncsi vagyok milyen ez az alap helyzet (.) de:
3 Géjrómeón tényleg ez az alap diskurzus, hogy
4 Én nem olyan vagyok mint a többi buzi, <magas, gunyoros hangon>
5 és olyan buzit keresek aki szintén nem olyan mint a többi buzi, <gunyoros hangon>
6 amúgy nagyon értelmes vagyok és semmi jónak az elrontója. <magas hangon kezdve>
7 Mondjuk én nem tom, szóval azért ott is megvannak a csoportok.
8 Van a korszerinti csoport,
9 Jaj öregek ne írjanak <magas, gunyoros hangon>
10 Van az a hát, hogy mondjam, nem tom mennyire, azért gondolom (.)
11 Aktív, passzív diskurzus (.) nyunyó, férfias (.) [hát aktív az a-]
12 B [Igen, értem], nem csak így közben így felvillant bennem,
13 Hogy ez például egy heterón így soha nem [kerülne elő]
14 A [Persze]
15 B Merhogy így elég egyértelmű.

Az adott meleg társkereső oldalon (ami akár szintúgy értelmezhető gyakorlatközösségnek) lévő szövegekből gunyorosan idézgetve A beszélő sorjázza a negatív identitásgyakorlatokat, hogy mi az, amitől ő távolságot tart, hiszen gunyoros, magas hangon idézi ezeket meg (4-6. sor, 9. sor), mégis hozzájárul az érdeklődő, dzsenderkutatásokban jártas identitás fenntartásához, például a *diskurzus* szó használatával (11. sor). Ami még szembeötlő, hogy itt is feltételezi A beszélő, hogy B nem ismeri az aktív, passzív, nyunyó, férfias kategóriákat, hiszen belekezd elmagyarázásukba (11. sor), ám B beszélő gyorsan

bizonyítani kívánja jártasságát (12. sor), így egy pozitív identitásgyakorlatot produkálnak mindketten.

7.

- 1 A Másrészt meg tényleg erre reflektálnak, hogy
2 Jaj ők férfiasak
3 Meghogya nem akarnak csak kúrni_vagy csak kúrni akarnak (.) <magas hangon>
4 és így ilyen (.) ez (.) ez tök vicces mintha nemtom a heteróknak írnák, komolyan.
5 hogy (.)
5 én nem olyan vagyok én nem én izé vagyok (.) én másmilyen buzi vagyok (.)
6 [aztán nyilván-]
7 B [másmilyen buzi.]
8 C de ez mit jelent? mármint ez nyelvileg hogyan konstruálódik meg?

Ebben a részletben is hasonló a koncepció, mint a 6. részletben, ám itt rá szeretnék világítani arra, hogy míg A beszélő rendszeresen használja a politikailag kevésbé korrekt *buzi* szót, B beszélő ebben az egyetlen részletben használja ezt a szót, azt is csak az azt megelőző folyamatos A által történő használatát követően. Ez szintúgy tekinthető egy pozitív identitásgyakorlatnak A részéről, hiszen nincsen semmilyen következménye, mert a diskurzusban nem pejoratívan történik e szó használata, viszont sokkal „beavatottabbnak” tűnik így, hogy felhasználja ezt a szót a saját szókészletéből.

Mint említettem, négy résztvevője volt a vizsgált alkalomnak, azonban a D résztvevő igen kevés alkalommal vett részt a gyakorlatban. Például:

8.

- 1 B Hát nem tom. én még speciel sose voltam társkeresőn, [de-]
2 D [Én sem.]
3 C De tényleg az megvan, nem? hogy [micsoda-]
4 B [Azt vágom] hogy mi, de azon se voltam (.)
5 De... az biztos, hogy sokkal elfogadottabb, most, mint egy pár éve.
6 Mikor ilyen furán néztek rád, hogy társkeresőző:l

A gyakorlatközösség szempontjából D tűnt a legkevésbé sikeresnek a diskurzus folytatásában, annak ellenére, hogy állandó résztvevője volt a megtartott alkalmaknak.

6. Konklúzió

Írásomban igyekeztem a kurrens dzsenderkutatások eredményeit felhasználva elemezni egy igen speciális helyzetet a gyakorlat közösségének modelljét felhasználva, illetve azt a diskurzuselemzés eredményeivel ötvözve. Igyekeztem rávilágítani és hiteles gyakorlati példával reflektálni a dzsender és a szexuális identitás komplex fluiditására és a diskurzusban megkonstruált mivoltára. Igyekeztem kikerülni mindazon problémákat, amik felmerültek a dzsendernyelvészeti és identitáskutatásokban. Ehhez megfelelő terepet ez a speciális, reflektált és érzékeny, dzsenderkutatásokkal foglalkozó, illetve foglalkozni kezdő emberekből álló közeg, illetve annak gyakorlata nyújtott. Dolgozatomban sikerült elérnem, hogy előre egyáltalán nem meghatározott identitásokkal dolgoztam, hiszen azokat a helyzeteket vizsgáltam, mikor az identitások eljutottak a konstrukció annak a szintjére, hogy kimondásra kerüljenek. Ennek a miértjei és hogyanjaira sikerült rávilágítanom. Fontosnak tartottam, hogy a megkerülhetetlen test is hangsúlyt kapjon az identitás vizsgálatában, ám azt is csupán az elbeszélt testen keresztül ragadtam meg. Azt gondolom, hogy kutatási kísérletem előremutató lehet annak a szempontjából, hogy a dzsender, illetve a (szexuális) identitás miképpen függ(het) a testtől, illetve a test (ön)reprezentációjától, ami véleményem szerint izgalmas további kutatásokat igényel. A heteronormativitás problémás mivoltjára is igyekeztem rávilágítani, ám úgy gondolom, hogy ennek a megjelenésének miértjeit és holjait folytatni kell feltárni, és boncolni a magától értetődőségét.

7. Hivatkozásjegyzék

Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.

Butler, J. (2014). Társadalmi nem(iség) és felforgatása. (ford. Barát Erzsébet). *Társadalmi Nemek Tudománya Interdiszciplináris eFolyóirat*, 4(2), 125-134.

Bucholtz, M. (1999). "Why be normal?": Language and identity practices in a community of nerd girls. *Language in society*, 28(02), 203-223.

Cameron, D., & Kulick, D. (szerk.). (2006). *The language and sexuality reader*. New York & London: Routledge.

Cameron, D. (2009). Sex/gender, language and the new biologism. *Applied linguistics*, 30(1), 1-20.

Foucault, M. (1999 [1976]). *A szexualitás története I. A tudás akarása*. Budapest: Atlantisz.

Kimura, D. (2000). *Sex and cognition*. MIT press.

Kormos, N. (2014). Előszó: A „genderideológiáról”. *Replika*, 85-86(1-2), 7-12.

Speer, S. A., & Stokoe, E. (szerk.). (2011). *Conversation and gender*. Cambridge University Press.